

Aleksander Panasiuk\*

## Polityka Unii Europejskiej w oddziaływaniu na wielkość i strukturę popytu turystycznego

**Słowa kluczowe:** polityka turystyczna, gospodarka turystyczna, popyt turystyczny, wykluczenie turystyczne, Unia Europejska

**Keywords:** tourism policy, tourism economy, tourist demand, tourist exclusion, European Union

### Wprowadzenie

Turystyka jest jedną z najdynamiczniej rozwijających się branż gospodarki globalnej i gospodarek narodowych. Gospodarka turystyczna znacząco wpływa na efekty gospodarcze, mierzone udziałem w produkcji krajowym brutto lub wielkością zatrudnienia w podmiotach zajmujących się kształtowaniem oferty turystycznej (Panasiuk, 2014b, s. 119–128). Jest zatem istotnym obszarem zainteresowania państwa i jego organów. Gospodarka turystyczna znajduje swoje miejsce w obszarze działań władz państwowych o charakterze (Horodecka 2008, s. 18):

- a) gospodarczym – związanym z funkcjonowaniem rynku turystycznego, a zwłaszcza podmiotów gospodarczych świadczących usługi konsumentom (turystom);
- b) społecznym – obejmującym oddziaływanie na potrzeby społeczne w zakresie uprawiania turystyki, związane z dostępnością usług turystycznych (Firlit-Fesnak, Szyłko-Skoczny, 2006, s. 24).

Cele i oddziaływania państwa dotyczą wielu dziedzin i aspektów społecznych procesu gospodarczego, co pociąga za sobą konieczność dokładnej identyfikacji występujących w tych dziedzinach problemów, a następnie odpowiedniej konkretyzacji sposobów

---

\* prof. dr hab. Aleksander Panasiuk, Uniwersytet Szczeciński, Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, e-mail: [aleksander.panasiuk@wzieu.pl](mailto:aleksander.panasiuk@wzieu.pl)

i środków ingerencji. W związku z tym w ramach całości polityki społeczno-ekonomicznej kształtują się różne dziedziny i podsystemy, np. polityka makro- i mikroekonomiczna, polityka międzynarodowa, polityka regionalna, polityka w poszczególnych sektorach gospodarczych (Winiarski, 2006, s. 60–64).

Jednym z przykładów polityki sektorowej jest polityka turystyczna, która umożliwia bezpośrednie oddziaływanie państwa na gospodarkę turystyczną, ale także przejawia się w innych politykach sektorowych, a zwłaszcza w międzynarodowej i regionalnej; ale także: przemysłowej, zatrudnienia, ochrony środowiska, kulturalnej, handlowej, komunikacyjnej itp.

Ingerencja państwa w gospodarkę turystyczną, skierowana jest na popyt, podaż, oraz kształtowanie miejsca turystyki w gospodarce narodowej. Działania państwa w gospodarce turystycznej sprowadzać się powinny m.in. do następujących podstawowych celów: zaspokojenia potrzeb turystycznych społeczeństwa, kształtowania optymalnych rozmiarów i struktury ruchu turystycznego (Kurek, 2007, s. 388).

Wskaźniki aktywności turystycznej społeczeństw krajów UE są znacznie zróżnicowane. Polityka UE koncentruje się na aktywizacji ruchu turystycznego wybranych grup społecznych: dzieci i młodzieży, seniorów, osób niepełnosprawnych. Celem niniejszej pracy jest prezentacja państw członkowskich Unii Europejskiej w gospodarce turystycznej poprzez zadania związane z oddziaływaniem na popyt turystyczny, umożliwiające powszechny dostęp do turystyki i dzięki temu ograniczające wykluczenie turystyczne. Działania te zostaną zaprezentowane na przykładzie inicjatyw prowadzonych w wybranych krajach Unii Europejskiej w zakresie wsparcia mobilności turystycznej wybranych grup społecznych.

## Wprowadzenie do polityki turystycznej

Wyjściowym problemem dla dalszych rozważań jest zinterpretowanie istoty polityki społeczno-ekonomicznej. Jest to termin wprowadzony w celu uwydatnienia konieczności łączenia społecznych oraz ekonomicznych celów i przesłanek ingerowania organów państwa w sprawy gospodarcze (Winiarski, 2006, s. 18). Państwo w ramach realizowanej polityki gospodarczej ma możliwość kształtowania warunków, w tym m.in. norm prawnych prowadzących do zrównoważonego rozwoju całej gospodarki narodowej lub poszczególnych jej sektorów. Tym samym można stwierdzić, że polityka gospodarcza wpływa na funkcjonowanie systemu ekonomicznego państwa, będącego kompleksem organizacji, gospodarstw domowych oraz jednostek działających według określonych zasad, bodźców, nakazów i zakazów, w dziedzinie produkcji, podziału, wymiany i konsumpcji dóbr rzeczowych i usług (Kowalik, 2000, s. 12). Jeśli wziąć pod uwagę, że współczesna polityka państwa ma realizować ideę odpowiedzialności za dobrobyt obywateli,

polityka społeczna i gospodarcza zbliżają się do siebie (Firlit-Fesnak, Szylo-Skoczny, 2006, s. 25).

Głównym zadaniem polityki turystycznej powinno być kształtowanie optymalnych rozmiarów i struktury ruchu turystycznego przy zastosowaniu praw ekonomicznych w sferze gospodarki turystycznej, koordynacja rozwoju turystyki z uwzględnieniem jej funkcji i różnorodności jej związków z innymi sferami funkcjonowania kraju. Polityka turystyczna jest to zatem działalność polegająca na określaniu celów ekonomicznych, politycznych, społecznych i kulturalnych związanych z rozwojem turystyki, uzyskiwaniu wszechstronnych pozytywnych efektów wynikających z istnienia popytu i podaży, dążeniu do zaspokojenia potrzeb społecznych w zakresie uprawiania turystyki i precyzowaniu środków niezbędnych do tego (Wodejko, 1998, s. 170).

Podstawowym działaniem państwa jest kreowanie celów ekonomicznych i pozaekonomicznych, a także dobór środków (instrumentów) potrzebnych do ich realizacji. Strukturę polityki turystycznej tworzą podmioty polityki (organy państwa realizujące politykę), adresaci polityki (przedsiębiorcy turystyczni i ich oferty oraz konsumenci turystyczni), metody polityki, instrumenty polityki (Panasiuk, 2011, s. 306–307).

Turystyka, będąc przedmiotem polityki społeczno-gospodarczej, staje się podstawą podejmowania decyzji strategicznych na poziomach: międzynarodowym, krajowym, regionalnym, lokalnym. Działania prowadzone przez podmioty polityki turystycznej koncentrują się głównie po stronie podażowej rynku. Istotnym obszarem funkcjonowania organów państwowych jest także oddziaływanie na popyt turystyczny, które wynika z następujących przesłanek:

- a) ogólnego rozwoju społeczno-gospodarczego, a przez to traktowanie potrzeb turystycznych jako powszechnie zgłaszanych;
- b) pogłębiającego się zróżnicowania zdolności nabywczych gospodarstw domowych na produkty ponadstandardowe;
- c) pełniejszego wykorzystania bazy turystycznej;
- d) kształtowania efektów makroekonomicznych (oddziaływanie na rynek pracy, polityka fiskalna) (Panasiuk, 2012, s. 361).

## Popyt na europejskim rynku turystycznym

Popyt turystyczny jest sumą dóbr i usług turystycznych, które turyści są skłonni nabyć w określonym czasie i przy określonym poziomie cen (Hunziker, Krapf, 1961, s. 170). Kategorie tę można także rozumieć jako „gotowość turysty do nabycia określonych ilości dóbr turystycznych za określoną sumę pieniędzy” (Kaspar, 1991, s. 118). Różnorodność potrzeb uczestników ruchu turystycznego powoduje, że zaspokojenie większości z nich realizowane jest nie tylko poprzez dobra i usługi typowo turystyczne. Nie można więc rozpatrywać

popytu turystycznego bez zwracania uwagi na rodzaj konsumpcji w miejscu stałego zamieszkania i bez powiązania jednego popytu częściowego z drugim. Popyt turystyczny różni się od popytu istniejącego w miejscu stałego zamieszkania zarówno pod względem wymiaru, jak i struktury. Turyści najczęściej są skłonni do wydatkowania większych sum w czasie wyjazdów turystycznych niż na co dzień w miejscu zamieszkania. Wśród dóbr i usług turystycznych będących przedmiotem zainteresowania turystów można wyróżnić:

- dobra i usługi, dla których czynnikiem popytotwórczym jest wyłącznie turystyka (przejazdy, noclegi, usługi przewodnickie);
- dobra i usługi, których zakup występuje w związku z uprawianiem turystyki, ale które stanowią pewną substytucję konsumpcji w innych okresach i w innym miejscu (odzież, gastronomia);
- dobra i usługi, które zaspokajają te same potrzeby występujące zarówno u turystów, jak i osób niebędących turystami (usługi łączności, bankowe, ubezpieczeniowe, ochrony zdrowia) (Gołębski, 1979, s. 26).

Można zatem stwierdzić, że wydatek turystyczny jest relatywnie większy od wydatku poniesionego w miejscu stałego zamieszkania, w szczególności dotyczy to wydatków na dobra i usługi zaspokajające codzienne potrzeby gospodarstw domowych, takie jak żywność, odzież, koszty utrzymania mieszkania, higiena i zdrowie, kultura i oświata, transport i łączność.

Problematyka popytu turystycznego może być analizowana za pośrednictwem badań popytu, które odnosić się mogą do następujących aspektów:

- a) popytu turystycznego mieszkańców danego obszaru (miasta, regionu, kraju) czy grupy społecznej (wiekowej, zawodowej) – ten aspekt dotyczy głównie turystyki wyjazdowej, a w szczególności aktywności turystycznej, wzorców konsumpcji (zasięg, czas, elementy szczegółowe – forma zakwaterowania, środki transportu), uprawianych form i rodzajów turystyki, wydatków turystycznych;
- b) popytu turystycznego rozumianego jako strumień ruchu turystycznego w miejscu docelowym turystyki – ten aspekt dotyczy turystyki przyjazdowej do danego obszaru turystycznego, a w szczególności wielkości i struktury ruchu (krajowa, zagraniczna przyjazdowa), wydatków turystycznych poniesionych w miejscu uprawiania turystyki (poziomu, struktury na poszczególne rodzaje świadczeń turystycznych), długości pobytu, preferencji i satysfakcji uczestników ruchu turystycznego;
- c) ogólnych procesów i tendencji popytu na rynku turystycznym – prognozy wielkości popytu turystycznego, oddziaływanie popytu turystycznego na poszczególne sektory gospodarki, traktowanie popytu turystycznego jako miernika rozwoju społeczno-gospodarczego, ocena międzynarodowych powiązań społecznych i gospodarczych.

Turystykę należy traktować jako element rozwoju cywilizacyjnego poprzez oddziaływanie na powszechne korzystanie ze świadczeń turystycznych. Z punktu widzenia ogólnych zadań polityki społeczno-ekonomicznej istotniejszym problemem jest oddziaływanie na popyt turystyczny mieszkańców w celu kształtowania większej aktywności turystycznej, gdy kreuje się odpowiednie udogodnienia (czasowe, organizacyjne, finansowe). Ten aspekt powinien stanowić podstawowy obszar polityki turystycznej państwa (Panasiuk, 2014b, s. 96–101). Podstawowym miernikiem w tym zakresie jest aktywność turystyczna netto (tabela 1), która dotyczy procentowego udziału wyjeżdżających w celach turystycznych przynajmniej jeden raz w ciągu roku do ogólnej liczby ludności (kraju, regionu, miejscowości). Aktywność turystyczna brutto natomiast to liczba wyjazdów w celach turystycznych odniesiona do ogólnej liczby ludności (Panasiuk, 2011, s. 99).

Tabela 1. Aktywność turystyczna netto mieszkańców Europy w 2012 roku (łącznie wyjazdy krajowe i zagraniczne trwające powyżej czterech dób)

Kolejność	Kraj	Udział w turystyce całej populacji (%)
1	Austria	32,2
2	Finlandia	21,9
3	Irlandia	21,6
4	Czechy	18,6
5	Niemcy	17,6
6	Holandia	16,5
7	Francja	13,5
8	Dania	12,4
9	Cypr	10,7
10	Belgia	10,3
11	Wielka Brytania	8,6
12	Estonia	7,4
13	Słowenia	6,9
14	Węgry	6,6
15	Polska	4,6
16	Chorwacja	4,5
17	Szwecja	4,1
18	Hiszpania	4,0
19	Malta	4,0
20	Łotwa	2,9
21	Włochy	2,7
22	Luksemburg	2,5
23	Portugalia	2,5
24	Słowacja	2,5
25	Grecja	1,0
26	Bułgaria	0,4

Źródło: opracowanie na podstawie Eurostat (2016).

Z danych Eurostatu (2016) oraz Banku Światowego (2016) wynika, że najwyższy udział w krajowych wyjazdach turystycznych spośród krajów członkowskich Unii Europejskiej w 2012 r. mieli mieszkańcy Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji, i Włoch. Polska zajmuje w tym zestawieniu szóste miejsce. Kolejność w tym zestawieniu jest oczywiście pochodną liczby mieszkańców w wymienionych krajach. Jednakże z punktu widzenia wyjazdów zagranicznych kolejność ta wygląda następująco: Niemcy (61,5 mln wyjazdów), Wielka Brytania (58,5 mln), Francja (26,2 mln), Holandia (13,6 mln) oraz Polska (12,3 mln).

### Miejsce popytu turystycznego w polityce społeczno-ekonomicznej

Należy przyjąć, że głównym obszarem oddziaływania państwa na popyt turystyczny powinno być kształtowanie aktywności turystycznej mieszkańców. Oddziaływanie na ruch turystyczny przyjazdowy ma znamiona polityki propopytowej, ale dotyczy tylko aspektów pośrednich, gdyż koncentruje się na wspieraniu systemu podaży, a zwłaszcza rozbudowie infrastruktury turystycznej i paraturystycznej, kreowaniu oferty oraz promocji. Działania te mają wywołać efekt popytowy wśród turystów przyjeżdżających na dany obszar, którzy mogą być motywowani polityką wspierającą popyt z miejsca emisji, przeciwdziałając tzw. wykluczeniu turystycznemu (Berbeka, 2016, s. 25–33).

W ramach prowadzonej polityki społecznej państwo powinno tworzyć warunki do powszechnego korzystania z turystyki, a tym samym ułatwiać dostęp do korzystania z pewnych ofert na rynku turystycznym w dwóch ujęciach:

- a) podmiotowym, przykładowo dla:
  - dzieci i młodzieży,
  - seniorów,
  - osób niepełnosprawnych,
  - pracowników zatrudnionych w warunkach uciążliwych dla zdrowia,
  - mieszkańców obszarów zagrożonych ekologicznie,
  - osób (rodzin) z trudnościami finansowymi,
  - rodzin wielodzietnych;
- b) przedmiotowym, przykładowo:
  - turystyka socjalna,
  - turystyka zdrowotna (w tym uzdrowiskowa),
  - turystyka rodzinna,
  - turystyka edukacyjna,
  - turystyka kulturowa,
  - turystyka aktywna,
  - ekoturystyka.

W Polsce podmiotem odpowiedzialnym za politykę turystyczną jest Minister Sportu i Turystyki. Praktycznie żadne z zadań tego urzędu nie odwołuje się do zagadnień wspierania popytu, poza:

- wspieraniem działań na rzecz wypoczynku dzieci i młodzieży;
- ochroną praw konsumenta, które jest ogólnym instrumentem regulującym stosunki na rynku usług turystycznych.

Jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli są zobowiązane do realizacji zadań na rzecz turystyki dzieci i młodzieży. Jest to zadanie realizowane na poziomie placówek oświatowych przez samorząd gminny i powiatowy jako organów założycielskich odpowiednio dla szkół podstawowych i gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych i sprowadza się do organizowania przez wymienione placówki i ewentualnie dofinansowywania przez samorzady tzw. zielonych szkół.

Działaniem w obszarze polityki społecznej, realizowanym na poziomie przedsiębiorstw i instytucji, są formy dofinansowania w ramach zakładowych funduszy świadczeń socjalnych i dotyczą organizacji wypoczynku w obiektach zakładowych dla pracowników i ich rodzin oraz organizacji wypoczynku dzieci i młodzieży pracowników zakładu pracy, dofinansowań do wypoczynku, tzw. wczasy pod gruszą. Ostatnia z wymienionych form jest mało skuteczna, gdyż środki pieniężne, które otrzymują pracownicy, nie zawsze przeznaczone są na uprawianie turystyki.

Z przedstawionych powyżej informacji wynika, że działania organów państwa w obszarze bezpośredniego oddziaływania na aktywność turystyczną w Polsce są znacznie ograniczone. Potwierdzają to także zapisy obowiązujących dokumentów strategicznych w obszarze gospodarki turystycznej w perspektywach finansowania Unii Europejskiej na lata 2007–2013 oraz 2014–2020.

## Polityka turystyczna skierowana do wybranych segmentów rynku w wybranych krajach Unii Europejskiej

Turystyka nie jest objęta szeroką regulacją przez organy Unii Europejskiej. W zakresie polityki turystycznej kraje członkowskie mają niemal pełną autonomię. Wspólne regulacje obejmują przede wszystkim rynek touroperatorski, w tym kwestie ochrony konsumentów, oraz wiążą się z przyjęciem systemu zarządzania gospodarką turystyczną na szczeblu centralnym. Oznacza to, że zagadnienia oddziaływania na popyt są także ograniczone. Jednakże w perspektywie finansowej 2007–2013 w UE zostały podjęte pewne działania na poziomie Komisji Europejskiej oraz w niektórych krajach członkowskich, które mają na celu dotarcie z ofertą turystyczną do pewnych grup społecznych, umożliwiając w pewnym zakresie niwelowanie wykluczenia turystycznego.

Najbardziej znanym z programów służących wsparciu wyjazdów turystycznych wybranych grup społecznych jest Calypso Tourism For All (Calypso, 2015). Jest to inicjatywa powołana przez Komisję Europejską w 2009 r. i ma na celu korygowanie nierówności społecznych występujących na europejskim rynku turystycznym w dostępności wyjazdów turystycznych, przy jednoczesnym niwelowaniu skutków sezonowości. Głównym założeniem inicjatywy jest wsparcie finansowania wyjazdów turystycznych poza sezonem osób należących do czterech grup społecznych, które mają problemy w samodzielnym finansowaniu potrzeb turystycznych bądź obawiają się wyzwań w związku z organizacją wyjazdu turystycznego. Program jest skierowany do młodych między 18 a 30 rokiem życia, rodzin z trudnościami finansowymi, osób niepełnosprawnych oraz przede wszystkim seniorów. Głównymi krajami objętymi programem są: Francja – region Aquitaine ze stolicą w Bordeaux i Lazurowe Wybrzeże, Portugalia wraz z Azorami, różne regiony Włoch wraz z Rzymem, Hiszpania. W ramach tego programu dodatkowo realizowany jest projekt SENTour Connect EU Senior Travel Experience oferujący kilkudniowe wycieczki zorganizowane dla seniorów.

Drugim programem o podobnym zakresie jest COS-TFLOWS-2014-3-15 (Facilitating EU transnational tourism flows for seniors and young people in the low and medium seasons). Projekt opracowany przez agencję EASME (Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises) funkcjonującą w ramach Komisji Europejskiej i jest częścią COSME (Program ramowy na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw na lata 2014–2020). Jednym z założeń projektu jest wsparcie dla turystyki, m.in. poprzez wzmocnienie konkurencyjności europejskiego sektora turystycznego dzięki wydłużeniu sezonu turystycznego i zwiększeniu mobilności seniorów (55+) i osób młodych (15–29 lat).

Polska nie ma własnego programu, ale mieszkańcy Polski mogą korzystać jako obywatele UE z programów innych krajów, w zależności od celów poszczególnych projektów, a zwłaszcza z programów organizowanych i dofinansowanych w ramach inicjatyw Komisji Europejskiej. Są to oferty dostępne w polskich biurach podróży, sprzedawane po cenie uwzględniającej dofinansowanie, głównie dla seniorów i towarzyszących członków rodziny, zwłaszcza do destynacji hiszpańskich w okresach posezonowych. Dzięki temu dla hiszpańskiej gospodarki turystycznej jest możliwe wydłużenie okresu, w którym baza noclegowa i inne obiekty turystyczne są wykorzystane. Wpływa to zatem na efektywność branży turystycznej lokalnych destynacji turystycznych, w tym budżety samorządów lokalnych, oraz na przychody ludności lokalnej zatrudnionej w branży turystycznej lub prowadzących własną działalność gospodarczą skierowaną na obsługę ruchu turystycznego. Takie działania mają zatem efekt nie tylko związany z kształtowaniem szerszego dostępu do turystyki wybranych grup społecznych, lecz także przyczyniają się do redukcji wykluczenia turystycznego, wpływając na stan funkcjonowania



całej gospodarki turystycznej, a pośrednio umożliwiając stałe przychody mieszkańcom pracujących na rzecz obsługi ruchu turystycznego w destynacjach objętych programem. Dzięki osiągniętym wpływom z turystyki przyjazdowej lokalni przedsiębiorcy turystyczni, handlowcy i ich pracownicy w okresach posezonowych mogą poprawić swój status materialny. W ten sposób aktywność państw w zakresie wsparcia ruchu turystycznego niejako podwójnie pozytywnie oddziałuje na strukturę gospodarki, tj. zarówno w obszarach emisyjnych, jak i recepcyjnych (destynacjach turystycznych).

## Podsumowanie

Problematyka wpływu państwa na wielkość popytu turystycznego wiąże się z działaniami bezpośrednimi (skierowanymi na aktywność turystyczną) oraz pośrednimi (skierowanymi na ruch turystyczny przyjazdowy). Polityka turystyczna w Polsce koncentruje na niemal wyłącznie na pośrednim oddziaływaniu na popyt turystyczny. Oddziaływanie bezpośrednie dotyczy wyłącznie wąskiego zakresu aktywności państwa, przybiera przy tym tradycyjnie wykorzystywane od wielu dziesięcioleci formy. Zainteresowanie państwa aktywizacją turystyki wyjazdowej mieszkańców przyjmuje tylko wymiar deklaracyjny, nie jest *de facto* poparte żadnymi rozwiązaniami instytucjonalnymi i instrumentalnymi.

Ogólna ocena sytuacji po stronie popytowej rynku turystycznego w Polsce pozwala stwierdzić, że konieczne są działania skierowane na aktywność turystyczną mieszkańców. Niezbędne jest znalezienie rozwiązań mających odzwierciedlenie w budżetach: państwa, jednostek samorządu terytorialnego i zakładów pracy, placówek oświatowych itp. Wsparcie finansowe popytu turystycznego może wpłynąć na efektywność funkcjonowania gospodarki turystycznej, a przede wszystkim ograniczy lukę cywilizacyjną polskiego społeczeństwa do społeczeństw krajów tzw. starej Unii.

## Literatura

- Bank Światowy (2016). Pobrano z: [www.data.worldbank.org](http://www.data.worldbank.org).
- Berbeka, J. (red.) (2016). *Zmiany zachowań turystycznych Polaków i ich uwarunkowań w latach 2006–2015*. Kraków: Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.
- Calypso (2015). Calypso. Tourism For All. Pobrano z: [www.ecalypso.eu](http://www.ecalypso.eu).
- Eurostat (2016). Pobrano z: [www.epp.eurostat.ec.europa.eu](http://www.epp.eurostat.ec.europa.eu).
- Firlit-Fesnak, G., Szyłko-Skoczny, M. (red.) (2007). *Polityka społeczna*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Gołembski, G. (1979). *Rynek turystyczny w Polsce*. Warszawa: Instytut Handlu Wewnętrznego i Usług.
- Horodecka, A. (2008). *Ewolucja celów polityki gospodarczej. Rola zmian otoczenia*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

- Hunziker, W., Krapf, K. (1961). *Grundriss der allgemeinen Fremdenverkehrslehre*. W: *Tłumaczenia materiałów dotyczących statystyki ruchu turystycznego w różnych krajach*. Warszawa: Zakład Prawnych i Ekonomicznych Zagadnień Turystyki przy SGPiS.
- Kaspar, C. (1991). *Die Tourismuslehre im Grundriss*. Stuttgart und Bern: Verlag Paul Haupt.
- Kowalik, T. (2000). *Współczesne systemy ekonomiczne. Powstanie, ewolucja, kryzys*. Warszawa: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania.
- Kurek, W. (red.) (2007). *Turystyka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Panasiuk, A. (red.) (2011). *Ekonomika turystyki i rekreacji*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Panasiuk, A. (2012). Popyt turystyczny jako obszar polityki społeczno-gospodarczej w Polsce. *Ekonomiczne Problemy Usług*, 82. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Panasiuk, A. (2014a). *Rynek turystyczny. Studium strukturalne*. Warszawa: Difin.
- Panasiuk, A. (2014b). Wymiary oferty na rynku turystycznym. *Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Kwartalnik*, 46.
- Winiarski, B. (red.) (2006). *Polityka gospodarcza*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Wodejko, S. (1998). *Ekonomiczne zagadnienia turystyki*. Warszawa: Wyższa Szkoła Handlu i Prawa.

#### Abstrakt

W artykule podjęto zagadnienia polityki turystycznej Unii Europejskiej i wybranych krajów w zakresie upowszechnienia mobilności turystycznej obywateli UE, a zwłaszcza wybranych grup społecznych. Wskaźniki aktywności turystycznej społeczeństw krajów UE są znacznie zróżnicowane. Polityka UE koncentruje się na aktywizacji ruchu turystycznego wybranych grup społecznych, m.in. dzieci i młodzieży, seniorów, osób niepełnosprawnych. Polityki wewnątrz krajowe oddziałują także na grupy społeczne o niskim statusie materialnym, ograniczając tzw. wykluczenie turystyczne. W krajach rozwiniętych gospodarczo uznaje się, że turystyka powinna być dobrem ogólnodostępnym. Działania UE i krajów członkowskich pozwalają oddziaływać na wzrost gospodarczy dzięki pełniejszemu wykorzystaniu bazy turystycznej, która w wielu krajach charakteryzuje się wysokim poziomem sezonowości. Turystyka ma zatem istotny wpływ na efekty makro- i mikroekonomiczne, a przede wszystkim na rynek pracy, przychody branży turystycznej oraz dochody zatrudnionych w przedsiębiorstwach turystycznych. Dzięki temu uruchamia efekty mnożnikowe w gospodarce. Celem artykułu jest przedstawienie roli państw członkowskich Unii Europejskiej w gospodarce turystycznej poprzez zadania związane z oddziaływaniem na popyt turystyczny, wpływające na powszechny dostęp do turystyki.

#### European Union policy impact the size and structure of tourism demand

The article deals with issues of tourism policy of the European Union and selected countries in the dissemination of tourist mobility of EU citizens, especially selected social groups. Indicators of tourist activity of societies of EU countries vary widely. EU policy focuses on activation of tourism selected social groups: children and youth, seniors, people with disabilities. Domestic policies also affect social groups with low material status, reducing the tourist exclusion. In economically developed countries it recognized that tourism should be a public good. The actions of the EU and member states allow impact on economic growth, thanks to better use of tourist facilities, which in many countries is characterized by a high level of seasonality. Tourism is therefore a significant impact on the macro- and micro-economic and the labor market, revenues of the tourism industry and the income of employees in tourism businesses. Thanks runs multiplier effects in the economy. The aim of this article is to present the role of the EU Member States in the tourism economy, through the tasks related to the impact on tourist demand, affecting the universal access to tourism.